

Yayın Deęerlendirme

Feridun M. Emecen, *İstanbul'un Fethi Olayı ve Meseleleri*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, XII + 114 s.

Prof. Dr. Mehmet Öz*

İstanbul'un Osmanlı Devleti tarafından fethinin 550. yıldönümüne tesadüf eden bu yılda, çeşitli bilimsel toplantılar ve kitaplar yoluyla Fethin hadisesinin mahiyeti, önemi gibi konular yeniden ele alınıp tartışıldı. Bu tartışmaların önemli bir kısmında, fethin olayı, adeta günümüz Türkiye'sindeki ideolojik kimlik ayrışma ve kavgalarının aynası vazifesini gördü. Hiç şüphesiz, tarihte meydana gelmiş hadiseleri mümkün mertebe tarafsız ve serinkanlı bir yaklaşımla ele alabilmek gerekir. Tarihin çeşitli yorumlara açık olması, geçmişten kalan izlerin mahiyetini bile kavrayamadan onlara anlam vermemizi meşru kılmaz. Bu yorumları yapabilmek için belli bir donanımına sahip olmak gerekir. İkinci veya hatta üçüncü elden 'kaynak'lara istinaden Osmanlı veya başka bir devlet hakkında ahkâm kesmek ilmî bir yaklaşım olamaz.

Osmanlı tarihinin klasik devrinin çeşitli yönleri üzerindeki ciddi çalışmalarıyla tanıdığımız Feridun M. Emecen'in yukarıda künyesi verilen eseri, İstanbul'un fethi olayının, kaynakların elverdiği ölçüde doğru ve güvenilir bir tasvirini sunmak ve bu çerçevede de hadisenin sağlam temellere dayalı bir yorumunu yapmak amacını taşımaktadır. Üç makalelerden oluşan eserin ilk makalesi "Fethin Mografisi: Olay" başlığını taşımakta olup hadisenin yakın arka-planı, kuşatma ve şehrin düşüşü meselelerini ele almaktadır. İkinci makale fethin yedi önemli meselesine ayrılmıştır. Bunlar kısaca, fethin sebepleri, fethin hazırlıklarının topluma etkileri, askerî kuvvet dengesi, büyük topun fethindeki etkisi, gemilerin karadan yürütülmesi (gemilerin Haliç'e indirilmesi kaynakların ittifakla zikrettiği bir noktadır; buradaki mesele, gemilerin yürütüldüğü güzergâhta düşümlenmektedir), son hücum ve şehre girilmesi, şehrin kılıç gücüyle mi yoksa sulhen mi alındığı meseleleridir. Bütün

* Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü/ANKARA
mehoz@hacettepe.edu.tr

bu meselelerde farklı yorumlara sebebiyet veren kaynaklardaki bilgiler karşılaştırmalı bir surette ele alınmış ve hamaset ve ön yargıdan uzak bir anlatımla cevap aranmıştır. “Fetih Olayının Algılanışı ve İdeoloji” başlıklı üçüncü makalede ise, bu kadar önemli bir hadisenin dönemin Osmanlı kroniklerinde adeta sıradan bir olay gibi anlatılmasının arkasında yatan sebepler (Fatih’e karşı tepki mi, yoksa dönemin tarihçiliğinin henüz yeterince olgunlaşmamış olması mı?) irdelenmiştir. Bu kaynaklarda fethin anlatıldığı kısımlar da ek olarak verilmiştir.

Burada Emecen’in argümanlarını, bunları nasıl temellendirdiğini ve vardığı sonuçları anlatacak değiliz. Esasen bu meseleler hakkında daha önce de pek çok kitap ve makale yazılmış ve yanlış anlaşılmaya yol açan konular ortaya konulmuştur. Emecen’in yaptığı, üç ayrı makalede ve bazen tekrarlar olmak suretiyle olsa da, fetih olayını bir bütünlük içinde yansıtıp yorumlamak ve dönemi içinde, özellikle kroniklere yansıdığı şekilde ne anlam taşıdığını ortaya koymaktır. Şunu da ifade etmeden geçmeyeceğim: Yazarın çok yerinde bir şekilde vurguladığı gibi, gerek Fetih hadisesi etrafında gerekse başka vesilelerle oluşan bir takım hikâyelerin (Ulubatlı Hasan, Akşemseddin’in Ebu Eyyüb el-Ensari’nin mezar yerini keşfi vb.) “...normal karşılanması, halka mal olmalarıyla da üzerinde fazla durulmaması gereken mitoslar” olduğunu kabul etmeliyiz. Bu bağlamda, “..tarihçiye düşen görev (...) bunları düz bir mantıkla mahkum etmek yerine tarihi gelişim çizgisi içindeki yerini anlamaya çalışmak olmalıdır.” (s. 49).

Hadise ile kaynak ve araştırmaların titiz bir şekilde değerlendirilmesi suretiyle yazmış olduğu bu eser vesilesiyle yazarı tebrik eder, eseri, tarihe ilgi duyan herkese tavsiye ederiz.